

ה

הרשימה "מעמד והתפשטות", שהיא פיתוחה של שיחת-בירור מלפני שנים, באה להמשיך את סדרת הרשימות, שהוקדשו ב"מערכות" למגמותיה ולאופקיה ההתישבות העברית על פני הארץ. קדמו לה "מעמדנו ההתישבותי-הקרקעי" לי. דובו ו"בחירת מקום לישוב חדש" מאת א. בן-נר — במערכות א' ו"התישבות בדרום" לי. גברי במערכות ט"ז—י"ז. ולפני זמן מה — "בעית המים באיסטרטגיה-הישובית שלנו" אביימרים — במערכות ל"ג-ל"ד. בעצם, היתה המחשבה תחילה להעמיד את סדרת הרשימות התפשטות הרשת הישובית לאיזוריה (בדומה ל"התישבות בדרום"), ורק לאחר להביא סקירת-סיכום. אך המערכת הוצרכה להקדימה, ולא תהא בכך מניעה לדיון בעתיד על מעמד ההתישבות ומגמותיה חבל-חבל.

ס

פרו של ג'. מרל, על אף אי-הדיוקים שבו, וכמה פירושים העלו להיראות מוזרים בעיני הקורא הארץ-ישראלי מכליל עובדות והערות רבות-עניין תקופת 39—1936 בא"י, עובדות והערות אשר ודאי תחייבנה טיפול נוסף בתוכנו. מענה ההדגשה, החוזרת והולכת בספר, של חוסר כשרון וחוסר מאמץ מצד הא מיניסטרציה הבריטית להבין את עולמם הנפשי של בני העם, א בו נקראה לטפל, את מצבו המיוחד ובעיותיו הדוחקות.

ע

עם פרסום חלקו השני של מאמר ד"ר ב. מייזלר, "מלחמות ישראל עם א מגיעה הסדרה ההיסטורית המתפרסמת ב"מערכות" אל סף תקופת מלחמות אש המערכת מקווה לסיים. עד סוף 1946 את פרשת מלחמות העברים בימי הבית הראי לפי התכנית עומד להתפרסם, אם סיום פרשה זו, הקובץ ההיסטורי שיכיל את תוכנה, ובעריכתו משתתפים ש. יבין וד"ר ב. מייזלר.

ל

לם על פרשת התנועה הלאומית האירית ומאבקה, שדברים עי באים בחוברת זו, אפשר לומר את אשר נאמר כבר בהערות שב"מירומה" בחוברת ל"ה הפרשה הפולנית: לא כדי "לבסס" הנחות אקטואליות בא העיון בתולדות תנו לאומית של עם זה, אלא לשם הכרת מציאות, אשר הדבר האחד הוודאי לגביה ה כי הוכחה להיות שונה לגמרי ממצאיאוננו אנו. ולגבי ההיסטוריה האירית חו היא להדגיש, כי עוד יותר מאשר תולדותיהם של הרבה מאבקים לאומיים אחרים מכ הלקח, שיש להפיק ממנה בעיקר אל ה"לאוין", אל "כזה וראה ואל תעשה", אל השיגא והכשלונות שהם יש להמנע (ולגבי זאת עיין בדברי המבוא ל"מערכות המהפ האירית" ב"מערכות" ל"א-ל"ב). בסקירה הניתנת בזה הובלעו לגמרי, או רק הוזכ בחינות וחזיונות היוניים ורבי-עניין, בין לגבי אופי התנועה הלאומית האירית ובין לג מצבים מסויימים במאבקה. בחוברת הבאות יתפרסמו פרקי סיפור ותיאור אירי אשר מתפקידם יהיה להשלים את התמונה ולאונה.

הפרשה הבאה בסדרה הזאת תוקדש לתנועה הלאומית האיטלקית ולמלח שחרורה במאה הי"ט.

המשך מאמרו של י. בר חזר על גסיונות פריז ווינה. — אך הפעם: פריז 1944 לעומת זו של 1848; ו"וינה" הפעם היא של "פוטש" נאצי ביולי 1934, תחת מת-המגן של פועלי וינה ובפברואר אותה שנה. זהות זו שבזירות המאורעות עשויה ב את דעתו של הקורא להערכת הגורמים ההיסטוריים אשר צרו את צורת המאורעות פעם בדרך אחרת. סיומו של המאמר יתפרסם בחוברת ל"ז".

במסגרת מאמר מס' כ, כמאמרו של י. בר, איך אפשרות להקדיש אלא פרק קצר למדי וקוממנות הגבורה של אוכלוסית פריז, ששיחררה את בירת צרפת משלטון הגרמנים בגוסט 1944. אבל הנושא איתק את התעניינות ציבורנו, ומן הראוי לגולל את הפרשה ה. בתיק המערכת מוכן צירוף של פרקי תיאור וניתוח, המכיל הרבה עובדות חיוניות רעות אור על רקע ההתקוממות, טיבה והיקפה, והוא יתפרסם באחת החוברות הקרובות "מערכות".

ענייני-ה — אולי צדדי, אבל עניין — יש בעובדה אחת, הקשורה ברשימתו של פיסן דהגראו, המתפרסמת בחוברת זו (עמ' 44). אותו הגליון עצמו של עתון-קצינים יטי מחודש נובמבר 1936 בו נתפרסמה רשימה זו, הכיל עוד שני דברים, המעוררים כיום עניין אצל הקורא העברי. האחד הוא רשימה על "בעיותיו של הצבא בא"י" — לפי המדובר שם הוא בא"י בימי מאורעות 1936, כשלצבא הבריטי נועדו תפקידי-מגן לא ים בשתפות עם כוחות המשמר של יושבינו.

ואלו הדבר השני הראוי לציין באותה חוברת (במדור הקבוע, "המצב הבין-אומי"), היא הסקירה, "מעמדה של בריטניה בא"י" מאת מיר א. ו. פולסון-ניומן. לרשימה שניה הנ"ל אפשר ועוד כדאי יהיה לשוב ולדון בה ב"מערכות" בהזדמנות אחרת. ואלו סקירתו של מיר פ. ר. ישנם דברים כה רבי-עניין בשעה זו דוקא, עד אשר מהראוי צטט כאן כמה קטעים מתוכה.

לאחר עמדו על הצהרת בלפור ונוסח המנדט, מעיר מיר פולסון-ניומן: "...בשביל בריטניה ובנות-בריתה היתה מדיניות הצהרת-בלפור בהחלט ובפירוש צעד של ימיי-מלחמה, שכוון יפה לשאת פירות בעלי חשיבות כבירה לענין-הברית: ובו בזמן היו לבריטניה גם טעמים מיוחדים משלה לקבל את המדיניות שבאותה הצהרה ולתמוך בה. ברור לעין-כל נראה היתרון שבחשופי על תעלת-סואץ ע"י שטח-ארץ קדומני, אשר לא זו בלבד שיסודות חשובים שבאוכלוסיתו יהיו קשורים אליה (אל בריטניה) ע"י כל השכון ענייניהם הם, אלו שהם גם ינצחו על סיועה של היהדות העולמית. כזאת היתה "הראיה למרחוק" את ענייניה האימפריאליים של בריטניה שנקבעה בשנות 1916-17. רב היה משקלה בשנים ההן — ועוד עלה על זה בזמן שלאחר המלחמה. שומא היה על א"י ליהפך לאחד מצירי-המשען העיקרים של המגמה האימפריאלית הבריטית בא"י. בתורת עורק-אוייר ראשי שבין המזרח והמערב, בקיצור, א"י צריכה היתה להיות ל"תעלת-הסואץ של האויר", הנתונה מבחינה גיאוגרפית, בצדה של "תעלת-סואץ של הים". אולם, אם נניח להם לאינטרסים שהם בריטיים-בלבד, הרי במהותה היתה הצהרת-בלפור צעד שנקטו בו מעצמות-ההסכמה לשם קידום ענייניהן החיוניים הן. היה זה מאמץ, מהסוג היאה לאנשי-מדינה, למנוע את השפעתה הכלכלית, ושאיינה-ניתנת-להשקל של היהדות לטובת "מעצמות-המרכז" הכנוי המקובל לברית גרמניה, אוסטריה, תורכיה ובלגריה. — המ ע"ר.) כפי שכבר היה הדבר אז במידה רצינית, — ולהעתיק את ההשפעה הזאת, עתירת החשיבות, לצידוד בעניינה של "ההסכמה".

התמיכה באיפוף הציונים הבטיחה ל"הסכמה" הרבה. אותו זמן היתה נטיית היהודים

מכוונת במידה רבה נגד רוסיה, וממילא לטובת „מעצמות-המרכז“; וכל אחד מבין בריתה של רוסיה לא יכול היה שלא לשאת אף הוא בתשלום-קנס בלתי-אמצעי ש ממנו מנוס, בעד אותה רדיפה ארוכת-יומין ואכזרית שנדרף הגזע היהודי. אולם המטה-הגרמני מצדו רצה מאד לזכות בתמיכה יהודית עוד יותר נמרצת ומהודקת אל הגרמני. בראייתם המקפת לגבי האפשרויות שבדבר, החלו טוענים, כנראה מראש 1916, בדבר היתרונות שיצמחו להם מהחזרת א"י ליהודים, לפי סידור שייקבע בין הציו לתורכיה, סידור אשר נתן לו ערובה גרמנית. הקשיים המעשיים היו ניכרים; היה א בתכנית זו כדי לסכן את יחסי גרמניה ותורכיה; על כן פעלה ממשלת-גרמניה תוך זהיר אך התכנית לא בוטלה כלל, ואף לא נדחתה לזמן אחר, ובכל רגע אפשר היה כי יקד את בעלי-הברית בהצעת הפרס העליון הזה, ועובדה היא, כי בספטמבר 1917 עשתה הממש הגרמנית את המאמצים הרציניים ביותר לכבוש לה את התנועה הציונית.

סיבה רבת-משקל אחרת לקבלת מדיניות-ההצהרה ע"י בעלי-הברית, היתה מוננו במצבה של רוסיה עצמה. יהודי רוסיה היו, מראשית המלחמה, פעילים בחשאי לטנו מעצמות-המרכז; הם הפכו להיות סוכניה הראשיים של התעמולה הפציפיסטית הגרמנית ל-1917 כבר נעשה על ידם הרבה להכשרת אותה התפררות כללית בחייה הלאומיים ש רוסיה, אשר נתגלתה אח"כ בתור המהפכה, ההנחה היתה, כי אם תצהיר בריטניה ערבותה-היא נתונה להגשמת השאיפות הציוניות בא"י, הרי אחת התוצאות שתושגנה ע כן תהיא רכישת יהדות-רוסיה לענין ה„הסכמה“. כן סברו, שהצהרה כזאת תהא לה השפע חזקה על יהדות-העולם באותה דרך עצמה, וכי היא תבטיח ל„הסכמה“ את עזרתם של גורמי פיינסקים יהודיים, ועוד סברו, כי תהיה לדבר השפעה רבה של דעת-הציבור האמריקאני לכוונה לטובת בעלי-הברית. ואכן, ההצהרה ודאי שגייסה וליכדה את יהדות-העולם לצדו של „ההסכמה“; ה„הסכמה“, היא שזכתה במלחמה; ולהצהרת-בלפור, כלאמצעי שכזה לתכלית זאת, אפשר ליחס חלק בהשגת אותה המטרה הגדולה. השירותים אשר ציפו להנ מאת היהדות, באופן ישיר ובאופן בלתי-ישיר, לא-לשוא ציפו להם; ואפילו מנקודת הראות של האינטרסים הבריטיים בלבד שוים היו את המחיר אשר צריך היה לשלם בעבורם, וכן רווחה הדעה, כי השירותים הללו של היהודים אינם שירותיהם האחרונים... מהראוי לציין, כי בגישתו לבעית א"י ולפתרונותיה רחוק בעל הדברים מלהיות „ציוניקיצוני“, ולמרבה הפלא — משרטט הוא בסוף סקירתו תכנית שיש כמה קוים משותפים בינה לבין מגמות ה„פדרליזציה“. אולם ציוני העובדות רחוקים אצלו מכל התחסרות והשתממות, המטפחות את ערפלי-המושגים של ימינו אלה בעולם: הדובר והקורא אנגלית, ומעניין לקורא העברי לשמוע — מתיאורו של קצין בריטי, שינק ממקורות מחשבתה האינטרטגית של הקיסרות — את העובדות ההיסטוריות שקבעו, למי הזכות למעמד וליתד בארץ-ישראל.

ק

וראי „מערכות“ זוכרים, בוודאי, את פרשת הזכרונות מסטלינגרד, שהובאה כאן לפני כשנה, לאחר שעברו שלוש שנים מתקופת הגנת-הגבורה על מפתח-החולצה. בסוף אבגוסט ש.ז. מתמלאות ארבע שנים מימי הקרבות הראשונים במעגל-המגן החיצוני של סטלינגרד. ואת שני הפרקים הקצרים מחוויות הימים ההם המתפרסמים עתה, יש לראות כהשלמה לרשימות ההן.

פ

רטיזניות בקנה-מידה המוני בבילורוסיה — הוא נושא המפה שבעמ' 51 והסיכום הקצר המלווה אותה. אף על פי שאין בין איזור הפעולות הזה לבין נתיבות מסעותיהם של גדודי קופצ'ק, אלא נגיעה חלקית בלבד, מכל מקום יש בהדגמה זו של

מעשי הפרטיזנות המאורגנת- כדי להשלים את התמונה המצטיירת. מתוך סיפוריו של פ. רשיגורה.

כ כר בחוברת ל"ה הודפס פרקיספור — קטע מזכרונותיו של גנרל-מיוז פטרו וארשיגורה, "מבחן הקרב הראשון". בו מתאר בעל-הדברים את ראשית דרכו הצבאית והפרטיזנית, שהביאתו מכמעט-בריחה משדה-הקרב, כטירון-ירוק, אל דרגת גנרל והתואר הנישא "גיבור ברית-המועצות". הספר "אנשים טהורי המצפון" אשר ממנו לוקח אותו קטע, עתיד להופיע בתרגום עברי בהוצאת "מערכות". אך תוכנו הוא עשיר ומגוון, והרבה מן המאורעות והדמויות שבו רעננים בתחושתנו ומפרפרים כל כך, שאין לחפות למהדורתו העברית בשביל להעלות, במסגרת מצומצמת יותר, את טיפוסי האדם שבו. את פרשיות פעלם ואת בעיות חייהם של לוחמים-נודדים, על אורותיהם ועל צלליהם. הרשימה, "מגיני מוסקבה", שהופיע ב"מערכות" ל"גיל"ד, היתה סקירה על הספר ("אנשי פנפילוב") המגבש גיבוש שלם ביותר את התיבוע והסגולות הטובות המשמשות למחשבה הצבאית הסוביטית קנה-מידה להערכות צבאה הסדיר. הקטעים מ"אנשי קובפאק" (בעמוד 57) משמשים תמצית ראשונה מן הספר המעלה את מושגי הציבוריות הרוסית, על התביעות והסגולות הטובות, שהן אבני-בוחן לצבא הפרטיזני. מבחינה זו, עשויים "אנשי קובפאק" להשלים את "יכין ובוועז" שבבנין המחשבה הארגונית והחינוכית של רוסיה הלוחמת והצגתה בפני קהל הקוראים שלנו.

הסקירה "אנשי קובפאק" מתרכזת מסביב לשלוש דמויות ראשיות במחנהו של אותו "גנרל-פרטיזני" קובפאק. לבחינות מסוימות של חיי המחנה הפרטיזני, ארגונו ופעלו, כפי שתוארו בספר "אנשים טהורי המצפון" עוד נחזור בהזדמנות אחרת.

מ ה רב העניין בעלילת מסעותיו הפרטיזניים של קובפאק ניתן לראות מן העובדה כי כבר ב-1945 פרסם עתון הקצינים הבריטיים ("רבעון הצבא") סקירה של קצין בריטי על מסעות אלה, וכן את תרגומו האנגלי של מאמר שנכתב בידי סידור קובפאק עצמו, מי שהיה טוראי בימי מלחמת-העולם הראשונה. ה"סבא" האוקראיני המסורתי בהליכותיו.

ה אחים המושלמים" הם, אולי החזיון "המקורי" — והמסמל — ביותר שהופיע בשנים האחרונות באופקו המדיני של המזרח התיכון המושלמי. על כן יש עניין מיוחד בניתוח סוציאלי-פוליטי של חיי מצרים פנימה, ובגילויי שרשי גידולו של החזיון הזה. במאמרו של י. רוטי, איש תורכיה (עמ' 68), מטפל במצבה הפנימי של מצרים, כפי שנסתמן בשלהי חורף 1946. מאז, כידוע, החריף והלך הניגוד שציין. המתכבד הנ"ל, בין הוואסד ל"אחים", כשני התובעים הממשיים לעליונות ציבורית במדינה, והביא לידי התנגשויות ושפיכת-דמים. רקע זה למשחקו הפוליטי של המלך פארוק, המתנשא להגמוניה (מצרית — ואישית שלו) בארצות הערבים ובעולמו של האיסלאם, מן הראוי הוא, שנעקוב אחריו בתשומת-לב. רבים החוטים. המוליכים מגדות היאור אל מצודת-ירושלים.

מ דור, "חידושי המדע" אינו מתכוון להיות קבע בכל חוברת של "מערכות", אך יופיע פעם בפעם, כשיצטבר חומר מעניין וכשתהא אפשרות להקצות לו מקום בחוברת.